

Michał Poniatowski

Doktorat p. mgr Magdaleny Tacikowskiej

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 59/3, 195-200

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Doktorat p. mgr Magdaleny Tacikowskiej

W dniu 12 stycznia 2016 roku na Wydziale Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego odbyła się publiczna obrona pracy doktorskiej pt.: „*Ochrona prawa do życia w prawie kanonicznym i w prawie polskim*”, napisanej przez p. mgr. Magdalenę Tacikowską, pod kierunkiem ks. prof. UKSW dr hab. Józefa Wroceńskiego. Recenzentami dysertacji byli: ks. prof. dr hab. Józef Krzywda z Wydziału Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie oraz p. prof. UKSW dr hab. Helena Pietrzak z Wydziału Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego.

Przedmiotowa praca doktorska składa się ze Wykazu skrótów (s. 6-7); Bibliografii (s. 8-37); Wstępu (s. 38-47); Rozdziału I: „Prawo człowieka do życia jako prawo podstawowe” (s. 48-102); Rozdziału II: „Współczesne zagrożenia dla ludzkiego życia” (s. 103-154); Rozdziału III: „Stanowisko Kościoła Katolickiego wobec wyzwań współczesności” (s. 155-193); Rozdziału IV: „Regulacje prawa polskiego” (s. 194-247) oraz Zakończenia (s. 248-266).

Podczas autoprezentacji dysertacji Doktorantka przedstawiła zasadnicze założenia podjętych badań. W pierwszej kolejności podkreśliła, iż życie ludzkie jest bezcenną wartością, przede wszystkim dlatego, że jest darem od Boga. Każdy człowiek posiada prawo do życia i jest to prawo podstawowe, wynikające z samego faktu bycia człowiekiem. Rzeczywistość ta nie budzi wątpliwości. Jednakże, we współczesnych czasach prawo to jest nagminnie podważane. Dlatego też, kwestia ochrony prawnej ludzkiego życia jest szczególnie istotna i jest koniecznym problemem badawczym. Należy mieć na uwadze szczególnie niebezpieczne perspektywy zagrażające życiu takie jak aborcja, eutanazja, sztuczne zapłodnienie, manipulacje nad embrionem ludzkim, badania prenatalne, eugeniczne, czy też klonowanie. Zjawiska te pokazują, że współczesną kulturę egzystencji ludzkiej można śmiało określić mianem „*kultury śmierci*”. W ostatnim czasie problemy te są szeroko podejmowane w dyskusjach społecznych, a nawet politycznych.

Problem nadużyć prawa do życia jest ciągle aktualny, szczególnie z tego powodu, że w niektórych prawodawstwach państwowych zostały one legalizowane. Ponadto media kształtują różne poglądy np. proaborcyjne i proeutanazyjne, czym skutecznie fałszują prawdziwy obraz tych aktów i zyskują w ten sposób zwolenników. Za podstawę ich dopuszczalności uznają wówczas prawo do wolności, czy też prawo do samostanowienia. Również uzurpują sobie prawo do decydowania o cudzym życiu. W tej perspektywie dużą popularnością cieszy się medycznie wspomagana prokreacja, ze względu na fakt osłabienia ludzkiej płodności, co uwarunkowane jest różnymi czynnikami, takimi jak choroby genetyczne, czy powikłania po przebytych chorobach zakaźnych. Często też odkłada się rodzicielstwo na późniejszy czas czekając na odpowiedni moment.

Dotyczy to również problematyki klonowania, ponieważ postęp medycyny w tej dziedzinie pozwala na coraz większą ingerencję w ludzkie życie już w fazie embrionalnej. Wzbudza to wiele kontrowersji natury etycznej. Dlatego też powstaje pytanie, czy badania nad embrionem ludzkim można uznać moralnie i prawnie dopuszczalne czy też nie?

Doktorantka podjęła w swojej pracy próbę kompleksowego przeanalizowania ustawodawstwa zarówno kościelnego jak i polskiego. Niejako z natury rzeczy odniosła się również do podstawowych regulacji prawnych z zakresu prawa międzynarodowego, które stwarzają podstawy dla prawa polskiego. W związku z tym Autorka dysertacji posłużyła się w swojej pracy podstawowymi źródłami prawa z zakresu prawa kościelnego takimi jak: Pismo Święte, Kodeks Prawa Kanonicznego i dokumenty Magisterium Kościoła, w tym przede wszystkim, Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes* z 1965 r., Deklaracja o eutanazji Kongregacji Nauki Wiary *Iura et bona* z 1980 r., dokument Papieskiej Rady Cor Unum *Qustioni etiche relative ai malati gravi e ai morenti (Niektóre kwestie etyczne odnoszące się do ciężko chorych i umierających)* z 1981 r., Instrukcja Kongregacji Nauki Wiary *Donum vitae* o szacunku dla rodzącego się życia ludzkiego i o godności jego przekazywania w odpowiedzi na niektóre aktualne zagadnienia z 1987 r., *Katechizm Kościoła Katolickiego* z 1994 r., Encyklika *Evangelium vitae* z 1995 r. i Instrukcja Kongregacji Nauki Wiary *Dignitas personae* z 2008 r.

Pani mgr Magdalena Tacikowska stwierdziła, iż z zakresu prawa polskiego podstawowym źródłem jest *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.* Ma ona istotne znaczenie z punktu widzenia przemian ustrojowych jakie miały miejsce po 1989 r., bowiem gwarantuje ona

podstawowe prawa człowieka w tym prawo do życia wynikające z godności ludzkiej. Uznaje jej niezbywalność i nienaruszalność oraz określa obowiązek jej ochrony ze strony władz publicznych.

Poza Konstytucją Doktorantka wykorzystała również *Ustawę o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży z dnia 7 stycznia 1993 r.*, *Ustawę o zawodach lekarza i lekarza dentystry z dnia 5 grudnia 1996 r.* oraz niedawno uchwaloną *Ustawę o leczeniu niepłodności z 25 czerwca 2015 r.* Pomocne były także przepisy *Kodeksu Karnego* i *Kodeksu Etyki Lekarskiej* – mimo że ten ostatni nie jest dokumentem o charakterze powszechnie obowiązującym. Doktorantka podkreśliła w swojej autoprezentacji konieczność odniesienia się również do postanowień prawa międzynarodowego zawartych w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka z dnia 10 grudnia 1948 r., Międzynarodowych Paktach Praw Człowieka z 1966 r., Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej z dnia 7 grudnia 2000 r.

Spośród wielu pozycji bibliograficznych poruszających omawianą problematykę, tak na płaszczyźnie prawa kościelnego, jak i prawa polskiego, Autorka dysertacji wykorzystała m.in.: *Prawa narodzin, życia i śmierci*, Romana Tokarczyka; *Eutanazja – dobra śmierć czy zabójstwo człowieka*, Ks. Jana Śledzianowskiego; *Kanoniczne prawo karne. Część szczególna*, Ks. Jerzego Syryjczyka; *Ochrona dziecka poczętego w polskim prawie karnym*, której autorem jest Krzysztof Wiak oraz *Człowiek pośród dylematów i wyzwań etycznych współczesności*, Wojciecha Słomskiego.

Metoda badań, którą Doktorantka przyjęła w swojej pracy jako podstawową, to metoda dogmatyczno-prawna, gdyż praca obejmuje problematykę ochrony prawa do życia w aktualnie obowiązującym ustawodawstwie kościelnym i polskiego. Dodatkowo Doktorantka posłużyła się metodą historyczną, albowiem aktualnie obowiązujące przepisy, mają zazwyczaj swoje źródło w poprzednich regulacjach prawnych.

Struktura pracy obejmuje cztery rozdziały. Rozdział pierwszy zawiera rozważania dotyczące godności ludzkiej, która stanowi fundament prawa do życia. Autorka dysertacji dokonała analizy ujęcia biblijnego oraz nauki Kościoła katolickiego w tym zakresie. Problematyka ta została rozpatrzona również w oparciu o regulacje prawne z zakresu prawa międzynarodowego oraz polskiego prawa konstytucyjnego. Poruszona została także kwestia zakresu ochrony prawa do życia: czy aktualnie obowiązujące przepisy określają szczegółowo przedmiot ochrony, jakim jest prawo do życia od momentu poczęcia do naturalnej śmierci?

Rozdział drugi, Doktorantka poświęciła współczesnym zagrożeniom dla ludzkiego życia, które zostały w nim opisane. W tej części pracy podjęto próbę określenia ich pojęć oraz sposobów dokonywania. W związku z tym omówiono problematykę aborcji, eutanazji, klonowania i sztucznej prokreacji. W rozdziale tym znalazły się również alternatywne rozwiązania dla osób, które znalazły się w bardzo trudnej sytuacji życiowej. Autorka dysertacji opisała więc problematykę przekazania dziecka do adopcji, opieki paliatywnej, jak również uporczywej terapii.

Rozdział trzeci poświęcony został stanowisku Kościoła katolickiego wobec wyzwań współczesności. Pani mgr Magdalena Tacikowska przeanalizowała prawodawstwo Kościoła katolickiego, zawarte w jego dokumentach. Przedstawiła również nauczanie Jana Pawła II w obronie ludzkiego życia jak również dokonała analizy prawodawstwa kościelnego odnośnie do aborcji, eutanazji, i medycznie wspomaganey prokreacji, czyli metody *in vitro* oraz sztucznej inseminacji.

W ostatnim rozdziale Doktorantka opisała problematykę wspomnianych wyżej zagrożeń dla ludzkiego życia w świetle prawa polskiego oraz aspekty prawne zaprzestania uporczywej terapii. Przedmiotowy rozdział zawiera analizę ostatnio uchwalonej ustawy o leczeniu niepłodności.

Zdaniem Autorki dysertacji podsumowując rozważania na temat ochrony prawa do życia w świetle prawa kanonicznego i prawa polskiego można stwierdzić, że ochrona ta jest ogólnie zagwarantowana przez aktualnie obowiązujące przepisy prawne. Trzeba jednak zaznaczyć, że obydwa systemy prawne czynią to w różnym zakresie. Kościół katolicki gwarantuje pełną absolutną ochronę prawa do życia, natomiast prawo polskie dopuszcza pewne nadużycia.

Analiza źródeł Kościoła katolickiego pozwala na stwierdzenie, że każdy człowiek posiada godność ludzką, stanowiącą podstawę prawa do życia oraz wszelkich innych praw. Kościół podstawę tej godności upatruje w stworzeniu człowieka na obraz i podobieństwo Boga. Godność ludzka jest pierwotna w stosunku do jakichkolwiek relacji pomiędzy ludźmi oraz różnic pomiędzy nimi. Niedopuszczalne są więc żadne formy różnicowania ludzi pod tym względem. Ponadto dokumenty kościelne podkreślają niezbywalny i nienaruszalny charakter godności ludzkiej.

Aborcja jest przez Kościół katolicki kwalifikowana jako przestępstwo przeciwko życiu człowieka. Jest ona zawsze niedopuszczalna i stanowi moralne zło. Przerwanie ciąży w którejkolwiek fazie życia prenatalnego

w świetle przepisów prawa kanonicznego stanowi przestępstwo przeciwko życiu człowieka, za które grozi kara ekskomuniki *latae sententiae*.

Podobnie eutanazja stanowi przestępstwo przeciwko życiu człowieka. Zawsze jest niedopuszczalna, w szczególności gdy jest dokonywana przez osoby bliskie. W takiej sytuacji kwalifikowana jest jako zabójstwo. Eutanazję można popełnić również w formie samobójstwa. Zarówno zabójstwo, jak i samobójstwo, należy uznać za niedopuszczalne, gdyż tylko Bóg, jako dawca życia, ma prawo decydować o jego kresie.

Jeżeli zaś chodzi o klonowanie, to jest to problematyka złożona. Z jednej strony proces ten stanowi szansę dla życia ludzkiego, a z drugiej – zagrożenie. Zgodnie z nauką Kościoła katolickiego, embrion ludzki jest istotą ludzką, której należna jest godność i szacunek. Już na tym etapie rozwojowym mówi się o człowieku, dlatego też wszelkie techniki godzące w jego integralność uznaje się za niedopuszczalne. Takie samo stanowisko Kościół katolicki utrzymuje, w odniesieniu do wykorzystania komórek macierzystych pochodzenia embrionalnego.

Niedopuszczalne są również wszelkie interwencje genetyczne, które spowodują zmiany przekazywane w następnych pokoleniach. Czyli dozwolone są tylko takie ingerencje, które nie powodują uszczerbku życia ludzkiego i zapewniają poszanowanie integralności embrionu.

Z medycznie wspomaganą prokreacją wiąże się wiele problematycznych kwestii. Stanowisko Kościoła katolickiego odnosi się do tego rodzaju zapłodnienia w sposób negatywny. Inne stanowisko dotyczy natomiast leczenia.

Na zakończenie autoprezentacji Doktorantka stwierdziła, iż w zakresie prawa polskiego Konstytucja uznaje godność człowieka i gwarantuje prawo do życia oraz zapewnia prawną ochronę, aczkolwiek nie uznaje bezpośrednio życia od momentu poczęcia do naturalnej śmierci. Zgodnie z prawem polskim aborcja jest niedozwolona i podlega karom przewidzianym przez przepisy prawa karnego poza trzema przypadkami, w których zezwala się na jej dokonanie. Również eutanazja w świetle polskiego Kodeksu karnego jest przestępstwem i podlega karze. Jeżeli zaś chodzi o stosunek prawa polskiego do klonowania, to brakuje szczegółowego prawa biomedycznego. Prawo międzynarodowe wprost zakazuje klonowania reprodukcyjnego. W zakresie badań wykorzystujących komórki embrionalne należy wskazać, iż na podstawie prawa farmaceutycznego nie są one dopuszczalne. Natomiast zgodnie z *Ustawą o leczeniu niepłodności*, procedura *in vitro* jest obecnie dopuszczalna.

W dalszej części postępowania recenzenci przedstawili pozytywne i negatywne aspekty dysertacji p. mgr. Magdaleny Tacikowskiej zaś w końcowych wnioskach recenzji ocenili ją jako odpowiadającą wymogom stawianym przez prawo rozprawie doktorskiej. Każdy z recenzentów przedstawił wniosek o kontynuowanie procedury w publicznej obronie pracy doktorskiej.

Rada Wydziału Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego na podstawie wyników egzaminu doktorskiego, waloru naukowego przedłożonej pracy, opinii recenzentów oraz pozytywnego wyniku obrony, nadała p. mgr. Magdalenie Tacikowskiej stopień naukowy doktora nauk prawnych w zakresie prawa kanonicznego.

Michał Poniatowski

Wydział Prawa Kanonicznego UKSW

Doktorat ks. mgra Piotra Muszyńskiego

Dnia 23 lutego 2016 roku na Wydziale Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie odbyła się publiczna obrona pracy doktorskiej ks. mgra Piotra Muszyńskiego. Doktorant przedłożył Radzie Wydziału rozprawę pt. *Dyscyplina życia i posługi prezbiterów według uchwał polskich synodów diecezjalnych pod rządami Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r.* Praca doktorska została napisana na wspomnianym Wydziale pod kierunkiem ks. prof. UKSW dr. hab. Józefa Wrocęńskiego. Recenzentami rozprawy byli ks. prof. KULJPII dr. hab. Mirosław Sitarz oraz ks. prof. UKSW dr. hab. Marek Saj.

Autor w swojej pracy podjął próbę ukazania dyscypliny życia i posługi prezbiterów *nie tylko na tle lokalnych uwarunkowań, istniejących w Kościele partykularnym, ale nade wszystko w kontekście bogactwa, jakie zawierają szeroko pojęte tradycje każdej ze wspólnot diecezjalnych* (s. 34). Dokonanie tego wymagało szczegółowej analizy dokumentów 31 synodów diecezjalnych. Uwzględniono również uchwały I Synodu Prowincji Krakowskiej i II Polskiego Synodu Plenarnego, ponieważ poprzez prawodawstwo tych synodów w dużym stopniu ujednolicono wiele kwestii dotyczących życia i posługi prezbiterów na terenie Polski. W literaturze kanonistycznej jest to pierwsza próba całościowego opracowania ww. zagadnienia. Większość